

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	13 Ionawr 2015
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill/ Paul McGrady
Awdur yr Adroddiad:	Richard Weigh, Prif Gyfrifydd
Teitl:	Cyllideb 2015/16 (Cynigion Terfynol - Cam 3)

---

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn amlinellu'r sefyllfa ddiweddaraf o ran y gyllideb ac yn cyflwyno cam olaf rhaglen o arbedion ar y gyllideb a mesurau eraill i'w hargymell i'r cyngor er mwyn darparu'r gyllideb refeniw ar gyfer 2015/16. Mae'r adroddiad yn cynnwys lefel arfaethedig o gynnydd i Dreth y Cyngor a defnyddio balansau cyffredinol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Cyn dechrau pob blwyddyn ariannol, mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys y mae modd ei chyflawni a gosod y lefel ddilynol o Dreth y Cyngor i ganiatáu i filiau gael eu hanfon at breswylwyr.

Er mwyn ffurfioli cynnig a ddaeth i'r amlwg o weithdy'r gyllideb a gynhaliwyd ar 12 Rhagfyr bod y gwaith o gyflawni'r Cynllun Corfforaethol yn cymryd blaenoriaeth mewn rowndiau gosod cyllideb yn y dyfodol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Cabinet yn cefnogi cynigion y gyllideb ar gyfer 2015/16 fel y dangosir yn Atodiad 1 ac yn eu hargymell yn unol â hynny i'r Cyngor llawn.

Argymell i'r Cyngor gynyddu Treth y Cyngor o ganlyniad i hynny, ar gyfartaledd o 2.75% yn 2015/16.

Argymell i'r Cyngor bod £500k o falansau cyffredinol yn cael eu defnyddio i gefnogi'r gyllideb refeniw am y tair blynedd ariannol nesaf.

Argymell i'r Cyngor bod y gwaith o gyflawni'r Cynllun Corfforaethol yn cymryd blaenoriaeth mewn rowndiau gosod cyllideb yn y dyfodol.

4. Manylion am yr adroddiad

Dangosodd dadansoddiad cychwynnol o Setliad Drafft Llywodraeth Leol a chanlyniadau hynny i'r cyngor y gallai fod angen arbedion o £8.5m yn 2015/16. Roedd y targed arbedion yn cynnwys lleihad i'r Grant Cynnal Refeniw o £5.3m a phwysau costau na ellir eu hosgoi o tua £3m.

Mae dau gam cyntaf proses y gyllideb wedi nodi arbedion o £7.3m ar gyfer 2015/16 gan adael bwlch o £1m. Manylir ar hyn yn Atodiad 1. Cafwyd y Setliad Terfynol ar 10 Rhagfyr ac roedd yn eithaf tebyg i'r Drafft ond roedd hyn a nifer o newidiadau eraill yn effeithio ar y bwlch cyllido a'r rhain yw:

- Mae'r gostyngiad i'r Setliad Terfynol 0.016% yn is na'r Drafft, sy'n cyfateb i fantais o £23k.
- Mae gostyngiadau a ddisgwylir i grantiau penodol (Cynllun Ariannu Preifat a Grant Gweinyddu Treth y Cyngor) wedi eu cadarnhau yn y Setliad Terfynol a byddant yn cael eu pasbortio i gyfanswm o £63k.
- Mae'r Sylfaen Treth y Cyngor ar gyfer pob cyngor yn cael ei ailasesu gan ddefnyddio data mwy diweddar rhwng y Setliad Drafft a'r Setliad Terfynol. Effaith yr ailasesiad hwn yw bod y cynnydd yn y Sylfaen tua 0.65% yn uwch na'r rhagolwg, sy'n cyfateb i tua £282k.
- Mae'r cynnydd yn Ardoll y Gwasanaeth Tân £51k yn llai na'r rhagolwg a gyflwynwyd i'r Cyngor gan y Gwasanaeth Tân ym mis Medi. Mae'r Gwasanaeth Tân wedi gwneud arbedion a defnyddio cronfeydd wrth gefn i gyfyngu'r cynnydd a drosglwyddir i gynghorau.

Mae'r pedair eitem uchod yn cyfrannu £419k i'r gofyniad arbed ar gyfer 2015/16.

Mae'r dyfarniad cyflog llywodraeth leol wedi ei gytuno yn ddiweddar fel bargaen a ddaw i rym o fis Ionawr 2015 i fis Mawrth 2016. Mae'r prif gynnydd yn 2.2% dros y cyfnod ond bydd staff ar raddau is na Gradd 11 yn derbyn cynnydd uwch. Mae'r gost o weithredu'r dyfarniad cyflog yn 2014/15 yn is na'r hyn a ragwelwyd yn gyffredinol, er ei fod ychydig yn uwch na'r hyn a ragwelwyd yn 2015/16. Dros y ddwy flynedd, mae cyfrifiadau i amcangyfrif effaith gyllidebol ariannu'r dyfarniad cyflog yn golygu ei bod yn bosibl lleihau'r pwysau cost cyffredinol o £54k a gall y lleihad hwn gyfrannu at leihau'r bwlch yn y gyllideb yn 2015/16.

Bydd yn rhaid i gynigion gogyfer â chyllideb derfynol a lefel Treth y Cyngor ar gyfer 2014/15 fod wedi eu cytuno gan y Cyngor Sir fis Chwefror 2015. Fodd bynnag, yn negfed gweithdy'r gyllideb a gynhaliwyd ar 12 Rhagfyr, gwnaeth yr aelodau hynny oedd yn bresennol fynegi barn yn anffurfiol a oedd yn cefnogi cynnydd cyfartalog yn Nhreth y Cyngor o 2.75%. Dyma'r ffigur cynllunio sylfaenol a ddefnyddir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

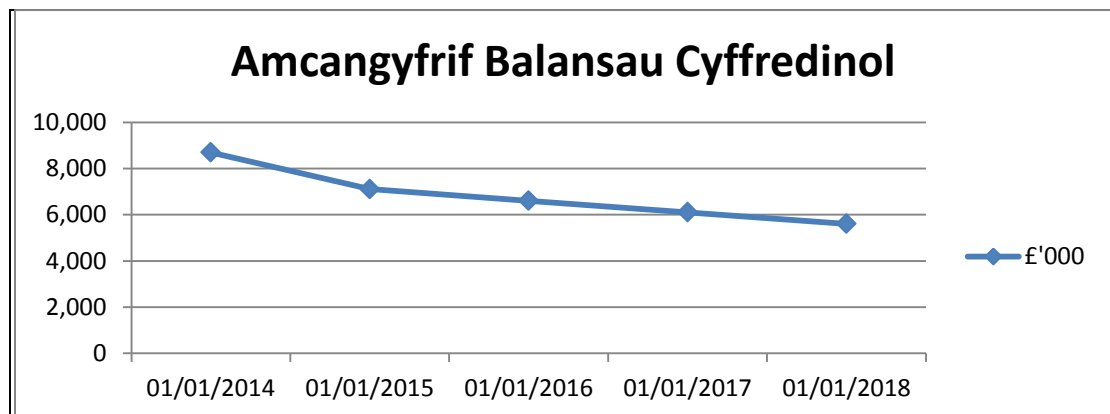
Ar 2.75%, nid oes newid i'r gofyniad arbedion ar gyfer 2015/16 a gyda'r cynigion eraill yn yr adroddiad hwn, bydd yn cydbwysu'r gyllideb. Bydd cynnydd is na 2.75% yn arwain at ofyniad arbedion pellach a bydd cynnydd uwch na hyn yn cynhyrchu cyllid ychwanegol. Gan fod rhaid i'r cyngor ariannu Cynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor, mae tua 25% o unrhyw gynnydd yn Nhreth y Cyngor yn anochel mewn gostyngiadau a ddarperir o dan y Cynllun.

Cafodd yr opsiynau a'r goblygiadau eu cyflwyno yng ngweithdy Rhagfyr yn fanwl ac fe'u crynhoir yn Atodiad 2.

Mae dadansoddiad pellach yn tynnu sylw at effaith y cynnig hwn dros ystod o fandiau eiddo a lefelau incwm wedi ei gynnwys fel Atodiad 3.

Fel rhan o gyllideb 2014/15, cytunwyd fel mesur untro i ddefnyddio balansau cyffredinol o £500k i lenwi'r bwloch yng ngofyniad cyllido'r cyngor. Er mwyn gwneud hyn untro, byddai'n golygu y byddai arbediad parhaol o £500k yn gorfod cael ei ganfod yn 2015/16 i bontio'r bwloch hwn. Yng ngweithdy'r gyllideb mis Rhagfyr, cyflwynwyd dadansoddiad o falansau cyffredinol y cyngor i aelodau a chynnig i barhau i ddefnyddio £500k i ariannu'r gyllideb ar gyfer y tair blynedd nesaf.

Mae pwysigrwydd lefelau priodol o falansau wedi ei amlygu yn y blynyddoedd diweddar, gyda thywydd garw yn ogystal â hawliad hanesyddol annisgwyl gan ein cwmni yswiriant blaenorol. Ym mhob achos mae'r cyngor wedi gallu ymateb yn briodol gan wybod bod arian ar gael i dalu am unrhyw ymateb a gwaith dilynol. Gyda'r risgiau ac ansicrwydd hyn ynghylch dyfodol llywodraeth leol a gostyngiadau parhaus tebygol i gyllid y sector cyhoeddus, nid lleihau balansau ymhellach yw'r dull mwyaf dymunol o weithredu. Fodd bynnag, mae asesiad o falansau yng nghyd-destun cyllideb refeniw cyffredinol y cyngor yn golygu bod gostyngiad wedi'i reoli dros y tair blynedd nesaf yn ddull derbyniol o weithredu. Mae'r siart isod yn dangos y gostyngiad arfaethedig mewn balansau cyffredinol dros y tair blynedd ariannol nesaf.

Nid yw'r gyllideb ar gyfer 2015/16 yn caniatáu ar gyfer unrhyw bwysau cost sy'n benodol i wasanaeth. Mae chwyddiant wedi ei gynnwys yn y rhagdybiaethau cyllideb yn gorfforaethol i gynnwys eitemau megis ynni, cyflog a chostau pensiwn ychwanegol cyflogwr.

Mae buddsoddi yn y Cynllun Corfforaethol wedi ei gynnig ar lefel o £500k. Mae angen i'r dyraniad arfaethedig o gyllid buddsoddi ar gyfer 2015/16 gefnogi benthyca darbodus ac mae wedi'i rannu fel a ganlyn:

- Moderneiddio Addysg/Ysgolion yr 21ain Ganrif £400k
- Priffyrdd – Gwella Ffyrdd £100k

Mae cyflwyno'r Cynllun Corfforaethol yn dibynnu ar gyllideb ac adnoddau arian parod i hwyluso Benthyca Darbodus. Mae'r Cynllun presennol yn fforddiadwy cyn belled â bod yr adnoddau a nodwyd i'w ariannu ar gael. Yng ngweithdy'r

gyllideb mis Rhagfyr, ailadroddodd yr aelodau hynny oedd yn bresennol farn a fynegwyd yn gyntaf pan gafodd y Cynllun Corfforaethol ei gyflwyno yng ngweithdy'r gyllideb a gynhaliwyd ar 22 Medi, sef fod y mwyafrif yn bresennol yn dymuno sicrhau cyflawni'r Cynllun. Roedd canlyniad gweithdy Rhagfyr yn cryfhau'r farn hon gyda chynnig i gynnwys ymrwymiad i flaenoriaethu cyflawni'r Cynllun Corfforaethol yn rowndiau'r gyllideb yn y dyfodol. Mewn ymateb i hyn, mae argymhelliad ffurfiol wedi ei gynnwys yn yr adroddiad hwn.

Mae crynodeb o'r Cynllun Corfforaethol ynghlwm fel Atodiad 4.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol o gyllideb y cyngor a chyflawni'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd yn sylfaen i weithgareddau ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol. Mae cynigion y gyllideb yn cynnwys £500k o gyllid ar gyfer ysgolion a phrifffyrdd yn unol â'r Cynllun Corfforaethol a chynnig pellach i amddiffyn y cyllid sydd ei angen i gyflawni'r Cynllun.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae ar y cyngor angen sicrhau arbedion o tua £17.1m dros y ddwy flynedd ariannol nesaf. Bwlch y gyllideb ar gyfer 2015/16 yw £8.259m. Mae arbedion o £7.286m wedi eu cytuno ac mae cynigion pellach yn yr adroddiad hwn yn dod i gyfanswm o £0.473m. Bydd y gweddill, £0.5m, yn cael eu talu o falansau cyffredinol.

7. Beth yw'r prif gasgliadau o'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Cynhaliwyd ymarfer asesu effaith, gan gynnwys Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer pob un o gynigion arbedion y gyllideb ac fe'i cyflwynwyd i'r cyngor ym mis Medi a mis Rhagfyr. Cafodd asesiad effaith cyffredinol hefyd ei gyflwyno i'r Cyngor ym mis Rhagfyr.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Bu ymgynghori sylweddol o gwmpas proses y gyllideb ac mae wedi cael ei ystyried gan CET, UDA, Briffio Cabinet a chyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae deg o weithdai cyllideb diwrnod cyfan wedi'u cynnal gydag aelodau etholedig. Mae pwyllgorau craffu wedi adolygu dau gynnig arbedion (TCC a gwasanaethau darparwyr). Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol rôl oruchwylio ac wedi cael adroddiadau i bob un o'i gyfarfodydd ers mis Ebrill. Ym mis Tachwedd, gofynnodd y pwyllgor am fanylion pellach am ddau gynnig i geisio sicrwydd ar dryloywder y broses.

Roedd yr adroddiad i'r Cyngor ar 9 Rhagfyr yn amlinellu yn fanwl yr ymgynghoriad yn cefnogi proses y gyllideb. Roedd hyn yn cynnwys dadansoddiad manwl o'r ymatebion i'r ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd. Roedd

yr adroddiad hefyd yn tynnu sylw at y casgliadau canlynol o Swyddfa Archwilio Cymru yn dilyn adolygiad o drefniadau cynllunio ariannol y cyngor:

- Mae gan y Cyngor hanes da o ran cyflawni arbedion a nodwyd o fewn blwyddyn yn erbyn y camau gweithredu a gymeradwywyd
- Mae cynlluniau a threfniadau'r Cyngor yn y dyfodol i sicrhau arbedion yn addas i'r diben ac yn cael eu rheoli'n effeithiol
- Nid oes cynigion ar gyfer gwella nac argymhellion yn sgil yr adolygiad hwn.

Yn ogystal â'r ymarfer ymgysylltu â'r cyhoedd, mae'r cyngor wedi rhoi gwybod i bob cyngor Tref a Chymuned ynghylch y toriadau arfaethedig ac mae wedi cynnal cyfarfod ar gyfer yr holl gynghorau er mwyn trafod y cynigion. Mae trafodaethau parhaus rhwng rhai o wasanaethau'r cyngor sir a rhai cynghorau tref ynghylch effaith y cynigion ac a fyddai'r cynghorau tref yn ystyried ariannu rhai o'r gweithgareddau os gwneir y toriadau ai peidio. Mae'r trafodaethau hyn yn mynd rhagddynt.

Mae'r cyngor wedi ymgynghori â'i bartneriaid, drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y cyd, a, lle y bo'n ofynnol, wedi mynychu cyfarfodydd i egluro'r manylion y tu ôl i unrhyw un o'r cynigion.

Mae pob aelod o staff wedi cael gwybod am y broses o bennu'r gyllideb a, lle y bydd cynigion yn dod yn benderfyniadau, bydd y staff yr effeithir arnynt yn cael ymgynghoriaeth lawn, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor.

Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol. Cytunwyd ar broses ar gyfer ymgysylltu â staff a'u cynrychiolwyr TU yn ystod Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol ym mis Medi ac fe gedwir at hyn. Cynigiodd yr un broses y cyfle hefyd i'r Undebau Llafur wneud sylwadau ffurfiol ar gynigion y gyllideb cyn iddynt gael eu hystyried gan y Cyngor.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae hon yn parhau i fod yn broses hynod heriol ac mae'n rhaid gwneud penderfyniadau anodd. Bydd cymeradwyo'r cynigion yn yr adroddiad hwn yn cydbwysu'r gyllideb ar gyfer 2015/16, sy'n gyflawniad sylweddol. Fodd bynnag, rhaid i waith i ddatblygu cynigion cyllideb ar gyfer 2016/17 barhau i sicrhau bod y targed arbedion amcangyfrifedig o £8.8m yn cael ei gyflawni. Mae proses y gyllideb hyd yn hyn wedi nodi cynigion gwerth cyfanswm o £2.7m ar gyfer 2016/17, felly mae bwlch sylweddol yn dal i'w lenwi. Mae gweithdai'r gyllideb wedi eu trefnu ym mis Chwefror a mis Mawrth i barhau â'r broses. Mae ymrwymiad a chefnogaeth barhaus yr aelodau etholedig a'r gwasanaethau yn y broses yn hanfodol.

10. Pa risgiau sydd yna, ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Dyma'r cyfnod ariannol mwyaf heriol y mae'r cyngor wedi ei wynebu a byddai methu â chyflawni strategaeth gyllideb effeithiol yn rhoi mwy o bwysau ar wasanaethau yn y dyfodol.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.